

વાલી સહયોગી જાતે શીખવા તરફ પ્રથમ ડગ... આટલું કરીએ

વાલી મિત્રો, નમસ્કાર.

શાળામાં વેકેશન પડતાં જ આપના મનમાં આપના બાળકો હવે શું કરશે, તેમનામાં રહેલી ઉર્જાનો સકારાત્મક ઉપયોગ કેવી રીતે કરાવીએ? એવા અનેક પ્રશ્નો ઊભા થતાં હશે. પણ ખરેખર બાળકો તોફાન નથી કરતાં હોતા તેની પાસે રહેલી ઉર્જાને દેખાડતા હોય છે. બાળકોની સર્જનવૃત્તિને આપણે ક્યારેક તોફાન સમજવાની ભૂલ કરતાં હોઈએ છીએ. આપું ન થાય તે માટે આ વેકેશન દરમિયાન ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા બાળકોને ધ્યાને લઈ તેનામાં રહેલી દક્ષતા, ક્ષમતા અને તેની રૂચી મુજબની પ્રવૃત્તિઓ-પ્રોજેક્ટ્સ કરાવવાનું આયોજન કરેલ છે. હાલમાં શાળામાં પણ આપના બાળકોને દરેક ધોરણમાં પ્રવૃત્તિ દ્વારા જ શીખવવાનો અભિગમ અમલીકૃત હોય તેમને આપું કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં પડે તેની ખાતરી છે. ધોરણ 1 થી 10 સુધીના બાળકોને ધ્યાને લઈ તેના માટે વેકેશનમાં ઘરે બેઠા વાલીના સહયોગથી દરરોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ-પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તે અભિગમને ધ્યાને લઈ આપું કરી રહ્યા છીએ. આ પ્રવૃત્તિઓના નિર્માણ સમયે નીચેના હેતુઓને ધ્યાને લેવાયા છે:

- બાળક દરરોજ કોઈ એક સેવા કાર્યમાં જોડાય તેની ખાતરી કરો. (દા.ત. પક્ષીઓને ચણ કે પાણી મૂકવું, ગાયને ચારો નાખવો, વડીલોની સેવા કરવી વગેરે વગેરે)
- દરેક પ્રવૃત્તિ માટે બાળકોની વ્યક્તિગત ધ્યાને લેવાઈ છે.
- પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગમાં લેવાની તમામ સાધન સામગ્રી સ્થાનિક હોય તેવી, બિન ખર્ચાળ અને દરેક ગામમાં સહેલાઈથી મળી રહે તેને ધ્યાને લેવાઈ છે.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ બાળકોના અનુભવ જગતને પ્રાધાન્ય આપતી અને તેના રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતી હોય તેવી પસંદ કરાઈ છે.
- દરેક પ્રવૃત્તિ સરળ, આનંદદાયી અને કઈક શીખવનાર બની રહેતી હોવાથી તે કરવા માટે બાળકનો ઉત્સાહ વધે તેનો ખ્યાલ રખાયો છે.
- આ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે બાળકો ઘરના સભ્યો સાથે ખુલા મને વાતચીત કરશે, ગામના લોકોને મળશે, પડોશના સભ્યો સાથે બેસી વાતો કરશે અને તે માટે તેમને સ્વતંત્રતા મળી રહે તેવું વિચારેલ છે.
- અહીં અપાયેલ પ્રવૃત્તિઓ સીધેસીધું શિક્ષણ આપતી નથી પરંતુ પર્યાવરણીય અને અનુભવજન્ય શિક્ષણ પૂરું પાડે તેવા પ્રકારની પસંદ કરવામાં આવેલ છે. જે બાળકોને આગળના ધોરણમાં મદદરૂપ થશે.
- શાલેય શિક્ષણ માટે વર્ગમાં લીધેલા અનુભવોને ધ્યાને રાખી પ્રવૃત્તિની રચના કરેલ હોય બાળકોને પ્રવૃત્તિ કરવામાં કોઈ સમસ્યા ઊભી ન થાય તેને ધ્યાને લેવું.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ ભાષા, ગણિત, પર્યાવરણ, સામાજિક વિજ્ઞાન, વિજ્ઞાન સાથે સંકળાયેલ હોવાથી બાળકોને પ્રવૃત્તિ સાથે પોતાના વિષેનું પરોક્ષ રીતે જ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત થાય તેવું વિચારેલ છે.
- વેકેશન હોવાથી શિક્ષકને પણ કોઈ ખતેલ ન પહોંચે અને વાલી સહયોગથી આ પ્રવૃત્તિઓ થઈ શકે તે માટે વ્યક્તિગત રીતે આ પ્રવૃત્તિ મોડ્યુલ નિર્માણ કરેલ છે.
- શીખવાની પહેલી શરત પ્રયોગાત્મક હોય છે તે સિદ્ધાંતને ધ્યાને લઈ આ પ્રવૃત્તિલક્ષી પ્રોજેક્ટના અભિગમનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે.
- વેકેશનના સમયની કુરસદમાં બાળકોનું શીખવાનું ચાલુ રહે રજા દરમિયાન શીખવાનો મહાવરો અટકી ન જાય તેને પણ ધ્યાને લેવાયું છે.

(પાછળ જુઓ)

- પ્રવૃત્તિની રચના સમયે વર્ગ અધ્યાપનની બાબતોને પણ ધ્યાને લીધેલ હોવાથી બાળકોને પોતાના અનુભવો અને વર્ગ વ્યવહારને પણ ચાદ કરવો પડશે જેથી બાળકોની સિદ્ધિનું સ્તર પણ આપોઆપ વાલીઓ જાણી શકશે.
- બાળકોના સમગ્રતયા વિકાસ માટે પંચકોશને ધ્યાને લઈ નિર્માણ થયેલી જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓના પ્રકારોમાં શારીરિક, પ્રાણિક, માનસિક, બૌદ્ધિક અને ચૈતસિક વિકાસને ધ્યાને લેવામાં આવેલ છે.
- બાળકોને આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, ચર્ચા, પરામર્શ, રમતગમત, કલ્પના, મુલાકાત, ઇન્ટરવ્યૂ, અવલોકન અને શોધખોળ કરવાની તકો ઊભી થાય તેવું વિચારેલ છે.
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અનુસાર શિખવાની પંચપદી મુજબ બાળકોને જાતે શીખવા માટે અભ્યાસ અને પ્રયોગની તકો મળે તેવું આયોજન કરેલ છે.
- NEP-2020 અનુસાર વેકેશનમાં ઘરે બેઠા આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાની હોવાથી શિક્ષકની જવાબદારી ઓછી થાય તેવું આયોજન વિચારેલ છે. જેથી બાળકો આ પ્રવૃત્તિઓ કરે અને જાતે કરે તેવા સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરેલ છે.
- આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવાથી બાળકોમાં સ્થાનિક સ્ત્રોત સંદર્ભ, વ્યક્તિ વિશેષ, ગાણિતિક કૌશલ્યો, ભાષા જ્ઞાન અને જીવન કૌશલ્યોનો પણ વિકાસ થાય તેવું આયોજન કરેલ છે.
- આવતીકાલના નાગરિક તરીકે જવાબદારીનું ભાન થાય, પર્યાવરણ, વિજ્ઞાનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનો ખ્યાલ મળે, સ્વચ્છતા-આરોગ્ય જળવાઈ રહે, સરકારી યોજનાઓ, બેન્કની સહાય, હક અને ફરજ માટેની બાબતોને પ્રવૃત્તિ માધ્યમે મૂકીને એક નવા અભિગમનું સ્થાપન થાય તેવા પ્રયાસો કરાયેલ છે.

ટૂંકમાં વેકેશનમાં ગૃહ અભ્યાસ સાથે બાળકોને દૈનિક નવીનતમ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટેની તક મળી રહે તે માટેના ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષણ સહયોગ દ્વારા આ ગમ્મત સાથે જ્ઞાનના પ્રકલ્પને અજમાયશી પ્રકલ્પ તરીકે મૂકીને આપણે જાતે શીખવાની બાબત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા તરફ પ્રથમ ડગ માંડીએ છીએ. આપના બાળકને આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિ પત્રકમાં જે **QRકોડ** આપવામાં આવેલ છે તેને સ્કેન કરી આ પ્રવૃત્તિઓ કરતા સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોનું માર્ગદર્શન અને સાથે નવી નવી વાર્તાઓ, ગીતો અને અન્ય સર્જનાત્મક માહિતી જોવાનું ચૂકશો નહિ. આપના તરફથી બાળકોની પ્રવૃત્તિના અનુભવોને ધ્યાને લઈ સૂચના કે પ્રતિભાવો પ્રાપ્ત થાય તે અપેક્ષિત રહેશે. આપના બાળકોની પ્રવૃત્તિનાં ફોટોગ્રાફ્સ કે નાના વિડીયો **વોટ્સએપ નંબર 7575962929** પર મોકલવા વિનંતી. તો આવો, બાળકોને જાતે શીખવા દેવા માટે સહાયક અને સહયોગી વાતાવરણ નિર્માણ કરી શિક્ષણ ગુણવત્તા તરફના એક અભિનવ પ્રયોગના અમલીકરણ માટે સાહિયારો પ્રયાસ કરીએ.

કુલસચિવ,
ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી,
ગાંધીનગર

આટલું કરીએ (ધોરણ-૪)

- નમસ્કાર વાલી મિત્રો. વેકેશન દરમિયાન આપના સંતાન દ્વારા ઘરે બેઠા રોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તેની સંભવિત યાદી આપવામાં આવેલ છે. જેમાંથી આપ શક્ય હોય તેટલી પ્રવૃત્તિઓ અથવા તેનાં જેવી પ્રવૃત્તિઓ આપના બાળક પાસે કરાવી શકો છો.
- આપેલ QR કોડને સ્કેન કરી સમયાંતરે આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાનું માર્ગદર્શન અને નવી વાર્તા, ગીત અને અન્ય પ્રવૃત્તિની માહિતી મેળવવાનું ચૂકશો નહિ. આપના સંતાનની પ્રવૃત્તિઓનાં ફોટોગ્રાફ્સ અને વિડીયો 7575962929 મોકલવા વિનંતી.

- પુંઠામાંથી તમને ગમતું કોઈ એક વાહન બનાવી તેના પર રંગ કરો. તે વાહનમાં કેટલા લોકો બેસી શકશે? તેને ચલાવવા માટે કઈ કઈ સામગ્રીની જરૂરીયાત પડશે? તે કેટલું દૂર સુધી જઈ શકશે? તેની વાત તમારા મિત્રને કરો.
- પુસ્તક કે મોબાઈલમાં ગુજરાતનો નકશો જોઈ તમારા ગામથી દરેક જિલ્લામાં જવાનું થાય તો કેટલો સમય લાગશે અને કેટલા કિલોમીટર થશે તે નોટબુકમાં લખો.
- તમારા ઘરની ચીજવસ્તુઓના નામ ગુજરાતીમાં લખી યાદી બનાવો. હવે તેના અંગ્રેજીમાં નામ કોઈની મદદ વડે લખો.
- તમને આવડતું અંગ્રેજી બાળગીત તમારા ઘરના સભ્યો સામે ગાઈ બતાવો.
- તમારાં ઘરે કુંડા કે પ્લાસ્ટિકની કાપેલી બોટલમાં માટી ભરી તેમાં ધાણાં, ઘઉં કે મેથી વાવો. કેટલા દિવસમાં તે ઊગી નીકળે છે તે નોંધો.
- કોઈ સાથે વાતચીતમાં બોલાતાં અને તમને આવડતાં ટૂંકા હિન્દી વાક્યો લખો.
- માટીમાંથી જુદા જુદા ફળો બનાવી તેના પર રંગ પૂરો.
- જુદા જુદા ચોરસ, ત્રિકોણ અને ગોળ (વર્તુળ) આકારો કાપી તેમાંથી વિવિધ આકૃતિઓ બનાવી તમારા મિત્રને બતાવો.
- તમને આવડતાં ઉખાણાં તમારા મિત્રને પૂછો.
- કાગળ પર દોરીને રમતા આવડતી કોઈ એક રમત તમારા મિત્ર સાથે રમો.
- તમારી આજુબાજુ જોવા મળતા વાહનોના નામ હિન્દીમાં લખો.
- પુંઠાના ૨૬ ટૂકડાઓ પર અલગ-અલગ A થી Z લખો. તેમાંથી તમારા ઘરના સભ્યો, પાડોશીના સભ્યો અને તમારા મિત્રના નામ બનાવી તેને નોટબુકમાં લખો.
- પુંઠામાંથી તમે બનાવેલા A થી Z નાં અંગ્રેજી અક્ષરોનાં કાર્ડ્સનાં આધારે તમને આવડતા નવા નવા સ્પેલિંગ્સ બનાવી તેને લખો.
- તમને ગમતા કોઈ એક વૃક્ષનું ચિત્ર પાંદડાઓ, ફૂલ, ફળ સાથે દોરી તેમાં રંગ પૂરો.
- તમારા ઘરમાં રહેલી કોઈ એક દેશી દવા કે ઔષધી જે કોઈ રોગને મટાડવામાં મદદ કરતી હોય તેના નામ લખો.
- તમારા બા રસોડામાં જે મસાલાનો ઉપયોગ કરે છે તેના નામ અને ઉપયોગ જાણી તેના વિશે લખો કે તે ક્યારે અને શા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.
- તમારા ઘરમાં રહેલી ૫૦ કિલોથી વધુ વજનવાળી ચીજવસ્તુઓના નામની યાદી લખો.

(પાછળ જુઓ)

- 18.તમારા ઘરમાં કોઈ અથાણું તો બનતું જ હશે. તે અથાણું બનાવવા માટે કઈ કઈ સામગ્રીની જરૂરીયાત રહે છે અને તે અથાણું કઈ રીતે બને છે તે જાણી બનાવવાની રીત લખો.
- 19.છાપામાંથી કોઈએક જાહેરાત કાપી કાગળ પર લગાવો. તે જાહેરાત શેની છે? તેમાં શું શું વિગત છે તે લખો.
- 20.તમારા જન્મદિનનું આમંત્રણ આપતું કાર્ડ બનાવો.
- 21.તમારી નજીકની પોસ્ટ ઓફીસમાંથી પોસ્ટકાર્ડ (ટપાલ) ખરીદી તમારા મિત્રનાં સરનામે લખીને પોસ્ટ કરો.
- 22.કાગળ પર એક મોટી આકૃતિ બનાવી તેમાં કાગળનાં નાના નાના ટૂકડાઓ લગાવી આકૃતિ પૂરી કરો.
- 23.તમારા ઘરની નજીકના કોઈ એક વૃક્ષનું ચિત્ર બનાવી તેના ઉપયોગ વિશેની માહિતી મેળવી લખો.
- 24.ખાલી માચીસ (બાક્સ)નાં ખોખામાંથી તમને આવડતું કોઈ એક રમકડું બનાવો.
- 25.વેકેશનમાં તમારા ઘરમાં જે જે ખરીદી થાય તેમાં બજારના જે બીલ આવે તે એકઠા કરો. બીલના આધારે એક મહિનામાં જે ખર્ચ થાય છે તેને ધ્યાને લઈ તમારા ઘરમાં પુરા એક વર્ષમાં અંદાજે કેટલો ખર્ચ થતો હશે તેની વિગત નોંધી ઘરનું બજેટ બનાવો.
- 26.દીવાલ પર લખવા માટેના સુવિચાર કે સૂત્રો નોટબુકમાં લખો.
- 27.તમને આવડતી કોઈ એક વાર્તાનાં પાત્રનું રમકડું (મોડેલ) તમારી આસપાસ રહેલી સામગ્રીમાંથી બનાવો.
- 28.ભારતના કોઈ એક રાજ્યની માહિતી મેળવી તેમાં ગુજરાત કરતા શું શું અલગ કે નવીનતાભર્યું છે તે જાણો. આ માહિતી અલગથી નોટબુકમાં લખો.
- 29.કુંડા, પ્લાસ્ટિક બોટલ કે કોઈ ખાલી-તૂટેલ વાસણમાં એક છોડ વાવો.
- 30.તમારા ગામમાં જોવા મળતા પક્ષીઓના નામ લખી તેની સામે તેનો રંગ, ઉડવાની આવડત અને ખોરાક વિશે નોટબુકમાં લખો.